अष्टाविंशेतुयःपूर्वंविस्तरेणोपवर्णितः ज्ञानयोगःपुनश्चासौसमाह्रत्यनिरूप्यते ॥ १ ॥ इदानीमतिविस्तरेणोक्तंज्ञानयोगंसंक्षेपेणवक्तुमाह परेषांस्वभावान् शांतघोरादीन्कर्माणिच तत्रहेतुःविश्वमिति ॥ १ ॥ विपक्षेदोषमाह परेति स्वार्थाऽज्ञाननिष्ठालक्षणात् असतिमिथ्याभूतेद्वैतेऽभिनिवेशात् ॥२॥ भ्रंशमेवदृष्टांततोदर्शयति तैजसेराजसहंकारकार्ये इंद्रियगणेनिद्रयाआपन्नेअभिभूतेसति पिंडस्थोजीवः केवलंमनोमात्रेणमायांस्वप्नरूपांप्राप्नोति ततोमनसिलीनेसतिनष्टचेतनःसन् मृत्युंवामृत्युतुल्यांसुषुप्तिंवाप्राप्नोतियथा तद्वदेवनानार्थदृक्द्वैताभिनिवेशीविक्षेपंलयंचप्राप्नोति यथाप्राज्ञसंपर्कात् विश्वस्यभोगक्षयलक्षणोभ्रंशः एवमनात्मसंपर्कादात्मनोऽपिस्वरूपभ्रंशइतिभावः ॥ ३ ॥ द्वैतासत्यतयास्तुतिनिंदयोर्निर्विषयत्वं प्रपंचयतिसार्धैःषड्भिः किंभद्रमिति अवस्तुनोद्वैतस्यमध्येकिंभद्रंकिंवाऽभद्रंकियत् भद्रंकियद्वाऽभद्रमित्यर्थः अवस्तुत्वमेवाह वाचेतिबाह्येंद्रियो

श्रीभगवानुवाच परस्वभावकर्माणिनप्रशंसेन्नगर्हयेत् ॥ विश्वमेकात्मकंपश्यन्प्रकृत्यापुरुषेणच ॥ १ ॥ परस्वभावकर्माणियःप्रशंसतिनिंदति ॥ सआशुभ्रश्यतेस्वार्थादसत्यभिनिवेशतः ॥ २ ॥ तैजसेनिद्रयापन्ने पिंडस्थोनष्टचेतनः ॥ मायांप्राप्नोतिमृत्युंवातद्वन्नानार्थदृक्पुमान् ॥ ३ ॥ किंभद्रंकिमभद्रंवाद्वैतस्यावस्तुनः कियत् ॥ वाचोदितंतदनृतंमनसाध्यातमेवच ॥ ४ ॥ छायाप्रत्याह्वयाभासाह्यसंतोऽप्यर्थकारिणः ॥ एवंदेहादयोभावायच्छंत्यामृत्युतोभयम् ॥ ५ ॥ आत्मैवतदिदंविश्वंसृज्यतेसृजतिप्रभुः ॥ त्रायतेत्रातिविश्वात्माह्रियतेहरतीश्वरः ॥ ६ ॥ तस्मान्नत्ह्यात्मनोऽन्यस्मादन्योभावोनिरूपितः ॥ निरूपितेऽयंत्रिविधानिर्मूलाभातिरात्मनि ॥ इदंगुणमयंविद्धित्रिविधंमाययाकृतम् ॥ ७ ॥

पलक्षणम् वाचाउदितमुक्तंचक्षुरादिभिश्चयत्दृश्यंतदनृतमिति ॥ ४ ॥ नन्वेवंसतिदेहादिभावानामप्यसत्वात्कथंभयहेतुत्वंतत्रसदृष्टांतमाह छाया प्रतिबिंबःप्रत्याह्वयःप्रतिध्वनिः आभासःशुक्तिरजतादिःएतेयथाऽसंतोऽप्यर्थकारिणोभवंति आमृत्युतः मृत्युमभिव्याप्य यद्वा मृत्युर्लयः यावन्नैवलीयंतेतावत्पर्यंतमित्यर्थः ॥ ५ ॥ ननुसृष्ट्यादिश्रुतिभिरेवद्वैतंनिरूपितं कथमसत्यंस्यात्तत्राह आत्मैवेतिसार्धद्वाभ्याम् त्रातिपालयति ॥ ६ ॥ अन्यस्मात्सृज्यादिव्यतिरिक्तात् त्रिविधाआध्यात्मिकादिरूपा भातिःप्रतीतिः ननुकथंनिर्मूलंप्रतीयतेतत्राह इदमिति ॥ ७ ॥